

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē
॥ *dvādaśādhikaśatatamaḥ sargaḥ* ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatruḡnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ dvādaśādhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

rṣiṇāṃ bharataṃ prati śrīrāmājñayā nivartituṃ
sammatirbharatasya śrīrāmacaraṇayōḥ praṇipatya puriṃ prati
calituṃ tatprati prārthanā śrīrāmēṇa taṃ prabōdhya svīyāṃ
caraṇapādukāṃ dattvā tēṣāṃ sarvēṣāṃ tataḥ prasthāpanam

tamapratimatējōbhyāṃ

bhrātr̥bhyāṃ rōmaharṣaṇam |
vismitāḥ saṅgamaṃ prēkṣya
samupētā maharṣayaḥ ॥ 2.112.1 ॥

antarhitā munigaṇāḥ

sthitāśca paramarṣayaḥ |
tau bhrātarau mahābhāgau
kākutsthau praśāsaṃsirē ॥ 2.112.2 ॥

sadāryau rājaputrau dvau

dharmajñau dharmavikramau |
śrutvā vayaṃ hi sambhāṣā -
mubhayōḥ spr̥hayāmahē ॥ 2.112.3 ॥

tatastvṛṣigaṇāḥ kṣipraṃ
 daśagrīvavadhaiṣiṇaḥ |
 bharataṃ rājaśārdūla -
 mityūcuḥ saṅgatā vacaḥ || 2.112.4 ||

kulē jāta mahāprājña
 mahāvṛtta mahāyaśaḥ |
 grāhyaṃ rāmasya vākyam tē
 pitaraṃ yadyavēkṣasē || 2.112.5 ||

sadānṛṇamimaṃ rāmaṃ
 vayamicchāmahē pituḥ |
 anṛṇatvācca kaikēyyāḥ
 svargaṃ daśarathō gataḥ || 2.112.6 ||

ētāvaduktvā vacanaṃ
 gandharvāḥ samaharṣayaḥ |
 rājarṣayaścaiva tathā
 sarvē svāṃ svāṃ gatiṃ gatāḥ || 2.112.7 ||

hlāditastēna vākyēna
 śuśubhē śubhadarśanaḥ |
 rāmaḥ saṃhṛṣṭavadana -
 stānṛṣīnabhyapūjayat || 2.112.8 ||

trastagātrastu bharataḥ
 sa vācā sajjamānayā |
 kṛtāñjaliridaṃ vākyam
 rāghavaṃ punarabravīt || 2.112.9 ||

rāma dharmamimaṃ prēkṣya
 kuladharmānusantatam |
 kartumarhasi kākutstha
 mama mātuśca yācanām || 2.112.10 ||

rakṣituṃ sumahad rājya -
 mahamēkastu nōtsahē |
 pauraajānapadāṃścāpi
 raktān rañjayituṃ tadā || 2.112.11 ||

jñātayaścāpi yōdhāśca
 mitrāṇi suhrdaśca naḥ |
 tvāmēva hi pratīkṣantē
 parjanyaṃiva karṣakāḥ || 2.112.12 ||

idaṃ rājyaṃ mahāprājña
 sthāpaya pratipadya hi |
 śaktimān sa hi kākutstha
 lōkasya paripālanē || 2.112.13 ||

ēvamuktvāpatad bhrātuḥ
 pādayōrbharatastadā |
 bhṛśaṃ samprārthayāmāsa
 rāghavē'tipriyaṃ vadan || 2.112.14 ||

tamaṅkē bhrātaraṃ kṛtvā
 rāmō vacanamabravīt |
 śyāmaṃ nalinapatrākṣaṃ
 mattahaṃsasvaraḥ svayam || 2.112.15 ||

āgatā tvāmiyaṃ buddhiḥ
 svajā vainayikī ca yā |
 bhṛśamutsahasē tāta
 rakṣituṃ pṛthivīmapi || 2.112.16 ||

amātyaiśca suhrdbhiśca
 buddhimadbhiśca mantribhiḥ |
 sarvakāryāṇi sammantrya
 mahāntyapi hi kāraya || 2.112.17 ||

lakṣmīścandrādapēyād vā
 himavān vā himaṃ tyajēt |
 atiyāt sāgarō vėlāṃ
 na pratijñāmaḥ pituḥ || 2.112.18 ||

kāmād vā tāta lōbhād vā
 mātṛā tubhyamidaṃ kṛtam |
 na tanmanasi kartavyaṃ
 vartitavyaṃ ca mātṛvat || 2.112.19 ||

ēvaṃ bruvāṇaṃ bharataḥ
 kausalyāsutamabravīt |
 tējasā”dityasaṅkāśaṃ
 pratipaccandradarśanam || 2.112.20 ||

adhirōhārya pādābhyāṃ
 pādukē hēmabhūṣitē |
 ētē hi sarvalōkasya
 yōgakṣēmaṃ vidhāsyataḥ || 2.112.21 ||

sō'dhiruhya naravyāghraḥ
 pādukē vyavamucya ca |
 prāyacchat sumahātējā
 bharatāya mahātmanē || 2.112.22 ||

sa pādukē sampraṇamya
 rāmaṃ vacanamabravīt |
 caturdaśa hi varṣāṇi
 jaṭācīradharō hyaham || 2.112.23 ||

phalamūlāśanō vīra
 bhavēyaṃ raghunandana |
 tavāgamanamākāṅkṣan
 vasan vai nagarād bahiḥ || 2.112.24 ||

tava pādukayōrnyasya
 rājyatantraṃ parantapa |
 caturdaśē hi sampūrṇē
 varṣē'hani raghūttama || 2.112.25 ||

na drakṣyāmi yadi tvāṃ tu
 pravēkṣyāmi hutāśanam |
 tathēti ca pratijñāya
 taṃ pariṣvajya sādaram || 2.112.26 ||

śatrughnaṃ ca pariṣvajya
 vacanaṃ cēdamabravīt |
 mātaraṃ rakṣa kaikēyīṃ
 mā rōṣaṃ kuru tāṃ prati || 2.112.27 ||

mayā ca sītayā caiva

śaptō'si raghunandana |

ityuktvāśruparītākṣō

bhrātaraṃ visasarja ha || 2.112.28 ||

sa pādukē tē bharataḥ svalaṅkṛtē

mahōjvalē samparigṛhya dharmavit |

pradakṣiṇaṃ caiva cakāra rāghavaṃ

cakāra caivōttamanāgamūrdhani || 2.112.29 ||

athānupūrvyā pratipūjya taṃ janaṃ

gurūṃśca mantrī prakṛtīstathānujau |

vyasarjayad rāghavavaṃśavardhanaḥ

sthitaḥ svadharmē himavānivācalaḥ || 2.112.30 ||

taṃ mātārō bāṣpagṛhītakaṅthyō

duḥkhēna nāmantrayituṃ hi śēkuḥ |

sa caiva mātṛabhivādya sarvā

rudan kuṭī svāṃ pravivēśa rāmaḥ || 2.112.31 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye
ayōdhyākāṇḍē dvādaśādhikaśatatamaḥ sargaḥ ||